

reformeerd en is, dat zijn boek in voor den mo- in om 't ziner- Buskes ver- te critiek in ieven opbouw ening te willen ersteld Verband

rd man als Dr zijn boek, zij het even, Schrift en tijnt.

n wat Dr Kolt- gen, dat Dr Ub- middelen gedaan de „de“ beloofde, komt allen, die eloerdheid op de

doorgaf in „De

recensie op, dat d voorbeeld, dat or den Heiligen haalt, Lucas zou taar in zijn ijer den Griekschen lkt als de plaats, dat alle men- antrouwend ge- door menschen ent, dat hij — op Bijbel zich moet rengen „Woord“ a, aan de Aposte- ver het geschre- verlaten op eigen hij zich van de

ik niet sterk, an- en over de kerke- stricties, in den personen houdt, zijn onrripe oor- wij maar zwij- ge belijdenis over beters daarvoor met zijn houding n tot z. Aan de e Kerk aan geen en anderen kant dikant gebonden ht staat van een nuiten eener ar- den geestelijken delijke bekwaam- id leert kennen. ropstellingen uit- worden, dat hij el doet hooren en it, dat hem geen n zijn ambt opge- het Gereformeerd- ken. Het teluur- g stichten en tot

met de woorden- pog van Gerefor- ven en tot zulke aring ligt in zijn gedachten die hij kt van Gods im- , dat er een ont- den geestelijken delijke bekwaam- id leert kennen. ropstellingen uit- worden, dat hij el doet hooren en it, dat hem geen n zijn ambt opge- het Gereformeerd- ken. Het teluur- g stichten en tot

L. Rietberg in „De teening van de P. t), die we beide n:

dat Da van Dik- odiging“ der Se- ed begriip. Heeft maar een boek en

bedoeling is, maar gesproken in den i dienzelfden ker- ming is!“ oogenblik bedoeld dit geval buiten

merking van den „, een interacde- nu toe een vri- a van Prof. Hilt- erlingen, de reeds Ubbink's

serige en reforma- ant is en van on- godachten in di- beteekent dit een den enkelen, ges- Natuurlijk! Wan- logisch denken de

idee eener dynamische, door de wereld heen trekkende werkelijkheid is — dan moet onze theologie rusten in den mensch, die mee is getrokken in deze wereld-bewogenheid en daarom tot geestelijke wasdom (= zelfstandigheid en vrijheid) gekomen. Maar wanneer de mensch in dit licht wordt gezien, dan kan in zijn geloofsleven het institutaire ook geen betekenis krij- gen. Noch de Schrift, noch de prediking zijn van consti- tuerende waarde voor zijn geloof. Het geloof rust niet in den Heiligen Geest, die zich verbindt met het instituut van Schrift en prediking, maar in den Heiligen Geest, die van stonde aan als identiek met de dynamische geestelijke wereldwerkelijkheid wordt gezien.

En daarmee is een belangrijke theologische aangele- genheid, juist van onzen tijd, gemoed. Want beweegt de theologische bezinning zich juist niet, moeizaam en traag misschien, in de richting van het instituut, waar den modernen, „geestelijken“, maar los-gelagen mensch de autoriteit wacht, wel niet de uiterlijke, Roomsche, maar de innerlijke, Protestantische autori- teit? Daarom stelt dit boek van Dr Ubbink mij teleur. Het helpt mij geen stap in de richting dezer Protes- tantsche autoriteit. Maar slaat mij er juist van onder weg. En stelt me weer in barre geestelijke eenzaam- heid, waar 'k alleen ben met m'n geestelijk bezit.

Me dunkt, een Protestantische, predikende en belij- dende Kerk is iets anders dan Dr Ubbink's wordende werkelijkheid. Ook iets anders dan Dr Kuiper's belij- deniskerk.

Indien men bedenkt, dat „prediken“ hier iets anders is dan hij ons, dan zeggen we ook graag op dat laatste „amen“.

Eindelijk nog een aanvulling. We gaven verleden week door wat Dr Buskes „verklapte“ uit de classicale vergadering, die Dr Ubbink's schorsing noodig achtte. We lezen in „De Herauld“ (en andere bladen deelen het- zelfde mee):

He bovenstaande was reeds geschreven, toen we in de Rott. laren, dat Dr Buskes' mededeeling niet volkome n juist is. „Met den „discipel van Kampen“ wordt bedoeld Dr R. J. v. d. Weerd te Leimuiden. Deze heeft niet tegen de schorsing gestemd, maar zijn stem „voorbehouden“. Alle andere Classis-afgevaardig- digden spraken zich voor de schorsing uit.“

Over den Calvinistenbond.

Onze lezers herinneren zich wat over den Calvinis- tenbond geschreven is. Omdat we indertijd ons beijverd hebben uit alles, wat ter zake verscheen in de pers, in Perschoow te citeeren (gelijk thans inzake Dr Ubbink), geef ik ook hier dit citaat van Dr C. A. Lingbeek in het confessioneel weekblad „De Gerefor- meerde Kerk“ (10 Dec. 1931):

En nu men zodoende verdeeld geraakte wil men (met wegcijfering van het verschil in belijde- nis, dat de verdeeldheid veroorzaakte) zoogenaamd op grond der belijdenis met elkaar weer vereenigen.

Dat nu is: in een onkerkelijken weg de afwijking van de belijdenis sanctioneeren, althans een wegwerken van het verschil, dat de gedeeldheid had veroorzaakt, om zodoende zulke „Gereformeerden“, die kerke- lijk nog niet in den dwaalweg medegingen, te nopen om dan tenminste in alle andere opzichten zich te laten leiden door een beginsel, dat van de belijdenis afwijkt.

Men kan voor een deel Dr Lingbeek's bezwaar onder- schrijven, zonder hem geheel te volgen in zijn argu- mentatie.

Overigens geloof ik, dat de jongste tijd de van ver- schieden kant geopperde bedenkingen heeft gerecht- vaardigd. En het nog dagelijks doet.

Ethisch en vrijzinnig.

Onlangs verscheen een bundel jeugdpredken, waarvan ons blad nog een aankondiging hoopt te geven. Bijna alle schrijvers hadden den naam „ethisch“ voor zich aanvaard. Mij treft, wat „Kerk en Wereld“ (vrijzinnig) opmerkt over dezen bundel (m.i. terecht):

Ik moet zeggen, dat ik opnieuw bevestigd ben in mijn overtuiging, dat er heel duidelijk grensverschui- vingen plaats vinden. En wel niet alleen, omdat er onder de vrijzinnigen hier en daar wel iets aan 't ver- anderen is, maar ook — en zeker niet minder — om- dat zich onder de ethischen heel wat wijzigt. Ik wil hiermee zeker geen verschillen verdooelen, maar er wel op wijzen, dat de cirkel „ethisch“ door deze ethischen zelf een heel eind over den cirkel „vrij- zinnig“ is geschoven, waardoor het gemeenschap- pelijke stuk heel wat groter is geworden dan men aan dien kant meestal erkennen wil.

De „Confessioneel beklemd meier“.

Prof. Dooyeweerd publiceerde onlangs zijn jongste boek. Ik las het nog niet en wacht me dan ook wel van een beoordeeling. Wel wijs ik op een artikel in het ethische „Algemeen Weekblad“, ondertekend: D. G. Rengers Horn Siccam. Daarin wordt over het boek van Dr Dooyeweerd gesproken met ouderwetsch dédain:

De predicatie handelt over het stuk der afgoderij, in het bijzonder over het humanistische of heiden- sche denken en het „nog steeds niet aan de moge- lijkheid eener Christelijke wetenschap gelooven“.

Even later:

In de genoemde hoedanigheid eischt hij voor „het Calvinistische denken“ „opnieuw een leidende rol in de kultuur op“. Afgezien van zijne innerlijke waarde, door verdraagzaamheid heeft zich dit „denken“ nu juist niet gekenmerkt. Als de regententolerantie de

Calvinistische predikanten niet soepel gereden had, dan zou het voor andersdenkenden geen aangenaam wonen geweest zijn in de Vereenigde Provinciën.

Ook dit:

Het is allerminst een zwak moment, als hij zich met welbehagen op eene uitspraak van Calvin he- roept, die, althans in zijne interpretatie, inderdaad „te denken“ geeft: voor Calvin, „ofschoon hij voor Plato nog betrekkelijk de meeste sympathie heeft“, was deze „slechts“ „le pauvre payen“. Ja, dat geeft te denken, en zeer zeker over het „gewetensdilemma“, dat Dr Dooyeweerd aan „alle Christelijke beoefenaren der wetenschap“ stelt: „of te erkennen, dat niets van hoog tot laag in deze tijdelijke wereld onttrokken is aan de klem der Christelijke religie en dat die religie zich niet tevreden stelt met de rol van decoratie bovenbouw boven een in grond en wezen afgodische wetenschap, of zich te onthouden van een gebied, waar naar hun diepste overtuiging de vaan van Christus' Koningschap niet fier kan worden geplant“.

Eindelijk:

Wat is eigenlijk filosofie, wat is de verhouding van leer en leven, wat is wetenschap, wat is het ware Christendom en het ware Calvinisme, en waar is de algemeene staatsleer te vinden? Mocht men het met Dr Dooyeweerd over dat alles eens kunnen worden, dan nadert de tijd, waarop over de theorie- crisis gesproken zou kunnen worden, over de „ontzie- ling“ van het staatsbegrip en de „realiteit“ van den staat. Wellicht ware het dan echter nog beter, als Dr D. tijd zou kunnen vinden zich aan de rechts- geschiedenis te wijden, mits niet als confessioneel be- klemd meier.

Dit laatste woord teekent de situatie: het verzet is in de geciteerde passages in den grond gericht tegen de grondgedachte van de Vrije Universiteit.

En daarom is deze hooghartige recensie een „teeken des tijds“. Al zou Dr D. fouten maken — wat ik niet kan beoordeelen — daarover loopt au fond in deze recensie-coupees de strijd niet. Men heeft ginds nog niets willen accepteeren van de mogelijkheid van een gereformeerde wetenschap, waarin het geloof het gan- sche denken bindt en vrijmaakt en verbindt.

En daarom is het minder fraaie epitheton aan het slot een gelukwensch waard. Men kan weer eens ont- decken, dat de idee der V. U. nog altijd een skanda- lon¹⁾ is, en verheugt zich er over, dat er weer eens een stem klinkt uit het kamp der V. U., die voor het skan- dalon-zijn niet terugschrikt. Al zou deze stem eens over- slaan, of doorslaan, zij zingt in elk geval weer een vergeten lied: gereformeerd-willen-wezen-over-heel- de-tinie.

K. S.

¹⁾ Steen des aanstoots.

Kalenders voor 1932.

Als gewoonlijk ontving de Redactie verschillende kalenders voor het nieuwe jaar.

De mooiste is de artistieke kalender Kerk-Interie- urs in Nederland, uitgave van N.V. Boek- handel W. ten Have, v.h. Hóvekers Boekhandel, Amster- dam. Op verzoek van deze firma vervaardigde de heer A. Verhorst te Heemstede eenige aquarellen van kerk- interieurs, n.l. van de Sint-Bavo te Haarlem, de Nieuwe kerk te Amsterdam, de Dom te Utrecht en de Sint-Jans- kerk te Gouda. In vierkleurige reproductie (uitvoering van de Ned. Roto-Gravure Mij) zijn deze afbeeldingen op de bladen van een groot-formaat kalender (50 x 33 c.M.) bevestigd (t'formaat der reproducties zelf is 23½ x 16 c.M.), die keurig is uitgevoerd, zoodat het geheel een bijzonder mooie, stemmingsvolle kunstkalender vormt. Er is op het gebied der kalender-illustratie een zeer groote verscheidenheid: maar een kalender met kerk- interieurs bestond tot heden niet. Op zichzelf heeft dus deze uitgave reeds iets bijzonders, maar in de wijze, waarop hij dat bijzondere brengt ligt toch allereerst zijn artistieke waardij. De aquarellen van Verhorst zijn fijn van kleur en prachtig van tekening: ze hebben het cachet, dat het onderwerp vraagt. En dat cachet is door den kalender bewaard. De prijs is die van de kunst- uitgave: f.5,90, maar is aan deze schoone wandversiering wel besteed.

Een tweede kalender, eveneens uitgave van W. ten Have N.V., Amsterdam, is „Vredesgedachten“. Op een schild, dat door de sier-kunstenaar Nelly ten Have ontworpen is, brengt deze kalender een bloc van 26 twee- weekse blaadjes (formaat 15½ x 11; de kalender zelf is 33 x 25½ c.M.). En elk van deze blaadjes bevat een citaat betreffende vredes- en volkenbondsgedachten. De geciteerden zijn menschen van verschillende tijd en verschillende denkwijze (in volgorde der blaadjes zijn het: Slotemaker de Bruïne, Henderson, Roessingh, Schweitzer, Coolidge, Heering, Hughes, Domela Nieuwen- huis, Tjifot Nansen, Mevr. van Nes—Uilkens, Hoover, Kant, Erasmus, Tolstoj, Severijn, Bähler, C. en M. Schar- ten—Antink), maar hun woord is van één strekking: propaganda voor de vredesgedachte. De kalender draagt dus wel het stempel van het internationale en inter- politieke van vredes- en volkenbondsbeweging. De prijs is f.1,75.

Voorts zijn er de oude bekenden: de Maranatha- kalender en „De Filippus-kalender“. De Maranatha- kalender, uitg. J. H. Kok te Kampen, heeft op zijn gekleurd schild de afbeelding van Christus' verhoer voor Pilatus. De dagblaadjes brengen, als steeds, een stichtelijk „voorstukje“ en een verhalende bijdrage aan

de achterzijde. Als premieboek is toegevoegd een verhaal van T. Bokma „Heil den Koning“, dat de ge- schiedenis van Jerobeam vertelt in roman-vorm, d.w.z. op de basis van de Bijbel-mededeelingen met op histo- rie en overlevering gegronde toevoegingen. Het boek bevat Jerobeam's historie tot op zijn kroningsdag, de historie dus van zijn opgang en verhooging. 't Geeft dus slechts een zeker deel van zijn leven — het beste — weer, en daardoor is het beeld wel wat te veel naar den ideëelen kant. Wie als Bijbellezzer Jerobeam niet kent, zal hem uit dit verhaal niet goed leeren kennen. Maar voor de kalender-gebruikers, die weten, dat ze hier voor een episode uit 's Konings leven staan, is het een boeiend boek. De Filippus-kalender, uitg. van J. B. v. d. Brink & Co., Zutphen, heeft als schildtafel de terugkomst van de Ark uit het land der Filistijnen (de proporties zijn niet zeer geslaagd), heeft het gewone blok met den bekenden inhoud en als premieboek een verhaal van H. Kingmans, „Gelijk de zonschijn“ in hare kracht, dat van de afscheidingsbeweging in Ulrum een levendig en zeer onderhoudend beeld geeft en voor het geslacht van bijna honderd jaar later nuttige en aanbevelenswaardige lectuur is.

C. T.

Dr Abr. Kuiper, Calvinism, New Edition, with an Introductory Chapter by Dr Henry Beets.

Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 234 Pearl Str., N. W. Grand Rapids, Mich., 1931.

Dit boek geeft de engelsche uitgave van de bekende en beroemde Stone-lezingen, die Dr A. Kuiper gehouden heeft in den herfst van 1898 te Princeton, New Jersey. Die Stone-lezingen zelf zijn bij ons nederlandsche volk reeds herhaaldelijk ingeleid; nog niet zoo lang geleden, kwam van de pers van den heer Kok een uitnemende uitgave in de nederlandsche taal. In de nederlandsche pers zijn de Stone-lezingen van Dr Kuiper dan ook reeds zoo vaak besproken, dat wij ons hier van een eigenlijke poging tot beoordeeling gevoeglijk kunnen onthouden. Ook al rekent men met de omstandigheid, dat Dr Kuiper in 1898 al de voordeelen kon genieten, waarvan ieder Simons-werk (in het „beginnen“ van het „verlossen van Israël“) altijd profiteeren kan, zoo- wel in het eigen stelling-nemen als ook in de reactie, die zijn werk bij belangstellende geestverwanten ont- moet, toch hebben ook voor het oordeel van volgende jaren Kuiper's Stone-lezingen inderdaad machtige be- tekenis gehad. Hoe fijn hun opzet was, en hoe juist de hand van den generaal-theoloog in dit geval gegrepen heeft, wordt nog te meer ons duidelijk, wanneer men bedenkt, hoe pijnlijk later aangekondigde plannen tot een doen-herleven van het Calvinisme fundamenteel hebben misgetast; ik denk hier aan de namen van Barth, Haitjema, en anderen.

Thans heeft Dr Beets deze engelsche uitgaaf van een inleiding voorzien. Met groote kennis van zaken geeft Dr Beets een overzicht van den stand der dingen in het herleeft calvinisme, over heel de linie, sedert 1898. Een overzicht, waarvoor men Dr Beets dankbaar zal zijn. Ook al denkt men in een bepaald onderdeel anders dan hij. Zoo zie ik b.v. in het Barthianisme — en in elke ook gereserveerde aanprijzing van zijn axioma's — niets minder dan een radikale aanslag op het calvinisme. Slechts in zooverre, als Barth e.s. bekende leuzen van Calvin weer hebben opgenomen, is er klank-verwantschap. Maar ook dan nog weer slechts zeer ten deele; men denke maar eens aan het „objectiviteits“-element in de Barthiaansche theologie; de „wending naar het objectieve“, die sommigen bekoorde, kwam tenslotte neer op een „af-wending van het objectieve“ bij den man, die het voor altijd verbod, God „object“ te noemen. Dr Beets heeft evenwel in het algemeen een veelzins mooi en juist overzicht gegeven van de winst, die voor het calvinisme sinds 1898 behaald is. Zoo wordt zijn overzicht, dat inderdaad rijke mogelijkheden in uitzicht stelt, zoodra het geleed wordt naast den mate- riëlen inhoud van Kuiper's lezingen, voor ons een spoorlag te meer, om toe te zien, dat wij niet in ons eigen land — en daarna ook in ons naar buiten tredend werk — het calvinisme helpen verbloeden, door b.v. de hand te reiken aan ethische, of barthiaansche stroomingen (in of buiten een bepaalde met name te noemen groep), welke onder aanheffing van den naam van Cal- vijn anti-calvijnische springstoffen leggen onder wat met moeite gebouw werd e voto Calvini.

K. S.

Dr E. Stiekelberger, Calvin. Een levens- schets. Uit het Duitsch vertaald door Dr J. D. Boerkoel.

J. H. Kok, N.V. — Kampen, 1931.

Zulk iets bijzonders heb ik in tijden niet gezien. Hier is een levensschets van Calvin, die niet de uit weten- schappelijk oogpunt vaak te stellen bezwaren heeft van den historischen roman, omdat het boek van a tot z berust op uiterst fijn wetenschappelijk onderzoek. Dwars door het verhaal heen loopen de talrijke verwijzingen naar de achter in het boek vermelde noten, waarin ver- wezen wordt naar plaatsen uit de litteratuur, die dui- delijk kunnen maken, dat de auteur niet zijn fantasie vrij heeft laten spelen, doch dat hij zijn in vertelvorm gegeven bericht wel degelijk heeft opgebouwd uit wat historisch bewijsbaar is. Zoo krijgt de lezer, ook de niet wetenschappelijk gevormde, een fraai, levendig, beheerscht, nergens opgesmukt of verworden beeld van den grooten hervormer, en weet hij, dat hij dezen keer nu eens niet in het ootje is genomen. Hetgeen voor een lezer een kostbare ontdekking is.

Met aandacht beveel ik dit werk aan (200 bladz., fijn geillustreerd). De schrijver heeft meer van zulke levens- schetsen gegeven, maar kenners beweren, dat dit zijn beste is. Ik geef dat waardeeringsoordeel, zonder het te kunnen controleren, door. Dr Boerkoel is een fijn vertaler. Beheerscher van de Nederlandsche taal, en fijn- luisterend naar haar nuances, heeft hij een uitstekende proeve van de altijd moeilijke vertaalkunst gegeven, die onze tafel met een rijk, gereformeerd, interessant, en — beschaafd werk heeft gevuld.

K. S.